

Henri de Lubac

BISERICILE PARTICULARE
ÎN CADRUL BISERICII UNIVERSALE

Traducerea din limba franceză
Cristian Șoimușan

Galaxia Gutenberg
2026

CUPRINS

INTRODUCERE	7
-------------------	---

PARTEA ÎNTÂI

BISERICILE PARTICULARE	23
I. CHESTIUNI LEGATE DE TERMINOLOGIE.....	25
II. BISERICA PARTICULARĂ ȘI BISERICA LOCALĂ.....	37
III. PLURALISM SAU ARMONIE?	49
IV. COLEGIUL EPISCOPAL	61
V. CONFERINȚELE EPISCOPALE	75
VI. CENTRUL UNITĂȚII	85
VII. SLUJIREA LUI PETRU	103

PARTEA A DOUA

MATERNITATEA BISERICII	121
I. NOUL TESTAMENT	123
II. ZĂMISLIRE ȘI EDUCAȚIE.....	135
III. MATERNITATEA ÎNTREGII BISERICI.....	144
IV. PĂTERNITATEA SLUJITORILOR	151
V. „ECCLESIA DE TRINITATE”	167
VI. LUMEA IMPERSONALĂ.....	183
VII. BISERICA ȘI FIINȚA PERSONALĂ.....	189
ANEXĂ PREOȚIA POTRIVIT SFINTEI SCRIPTURI ȘI A TRADIȚIEI	198

ARTICOLE ȘI SCRIERI INEDITE	213
LĂMURIRI DE ORDIN ECLEZIOLOGIC.....	215
BISERICA LA SFÂNTUL PAVEL.....	221
ÎN LEGĂTURĂ CU DOUĂ LUCRĂRI DESPRE KARL BARTH	235
BALTHASAR DESPRE BARTH.....	249

BISERICA, MÂNTUIREA OMULUI	251
PENTRU CA VALUL ECUMENIC SĂ NU SE RETRAGĂ	267
O CARTE DEJA VECHĂ ȘI FOARTE ACTUALĂ, <i>BISERICA ȘI</i> <i>DUMNEZEIASCA EI CONSTITUIRE</i> de dom GRÉA	273
PREZENTAREA VOLUMULUI <i>BISERICA ÎN SFINTELE SCRIPTURI</i> <i>PREGĂTIRE ȘI NAȘTERE</i>	281
DE CE „BISERICA CATOLICĂ” ȘI NU „UNIVERSALĂ”?	285
BISERICILE PARTICULARE ȘI BISERICA UNIVERSALĂ	287
PREOȚIA ȘI NOUL TESTAMENT	309
DIALOGUL <i>DESPRE PREOȚIE</i> AL SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR	311
INEDITE: DESPRE COLEGIUL EPISCOPAL	323
INDICI DE NUME PROPRII	357

INTRODUCERE

Pr. Henri de Lubac, SJ

Pe 11 februarie 1913, pastorul Jules-Émile Roberty îi scria lui Charles Péguy, care într-o zi de strâmtorare îi mărturisise greutățile prin care trecea ca să rămână în cadrul Bisericii: „Evanghelia exista înainte de a fi Biserica. Aș zice că e cam unul din puținele lucruri pe lumea aceasta de care suntem siguri”.¹

Într-un anumit sens, pastorul nostru avea dreptate. E clar că Biserica n-ar fi existat dacă n-ar fi venit mai întâi pe lume Isus și n-ar fi predicat Evanghelia. Prin urmare, faptul acesta este adevărat cu privire la Evanghelia în sine. Dar dacă avem de-a face cu Evanghelia pentru noi, nu e mai puțin clar că relația este inversă. Cărțile care ne fac să cunoaștem Evanghelia lui Isus – aceste mici scrieri aparținând unei „literaturi mici”, atât de simple și de profunde, de o unicitate aparte, în care investigațiile minuțioase ale criticilor celor mai acuti dar și privirea imobilă a sufletelor celor mai contemplative nu încetează să facă descoperiri – au fost pregătite, concepute, redactate, răspândite în cadrul Bisericii; ele au fost păstrate și introduse în canonul Bisericii. Nu pot fi separate de tradiția Bisericii. Astăzi, la fel ca la origini, Evanghelia ne este transmisă prin intermediul Bisericii. Așa că dacă un lucru pe lumea aceasta este sigur, acela este faptul că Biserica precede Evanghelia.

Pe scurt, Biserica ni se arată a fi cea dintâi. Foarte de timpuriu, discipolii lui Cristos au fost numiți creștini și, la drept vorbind, n-am fi știut să le găsim o denumire mai bună. Să spunem oare prin aceasta că ei erau strâns legați de creștinism? Dar „creștinism” e un cuvânt neutru, abstract; fără vreo altă precizare, ar putea să însemne pur și simplu ori un ansamblu de învățături ori un mod de a fi ori un tot de sentimente individuale. În realitate, ceea ce-i caracteriza pe acești dintâi discipoli ai lui Cristos e faptul că se adunau

¹ Scrisoare publicată în *Évangile et liberté*, 2 iulie 1969, p. 5.

la un loc într-o formă de asociere nouă, originală, pe cât de concretă pe atât de misterioasă: erau strâns lipiți de Biserica lui Cristos.

N-a existat niciodată creștinism fără Biserică: *Unus christianus, nullus christianus* (un singur creștin nu e creștin), va spune ceva mai târziu sfântul Ciprian; iar mult mai târziu decât el, Karl Barth va zice: nu devii creștin așa „în gol”.² Creștinismul s-a răspândit cu începere din Ierusalim, prin crearea de Biserici care se trăgeau de acolo, fiind „înzestrate în întregime pentru a fi Biserici mame”; expansiunea sa a constat dintr-o „multiplicare a Bisericilor și ca o proliferare a celulelor”³, întotdeauna strâns legate între ele. Urmarea acestei istorii grăicște la fel de bine despre sinc ca originea ei. În ciuda puter-nicelor tendințe individualiste pe care le cunoaștem, comunitățile protes-tante s-au constituit, ca să zicem așa, la modul automat, fără interval, în același timp în care fondatorii lor se desprindeau de vechiul trunchi pe care-l considerau a fi găunos. Avem de-a face aici cu un caz pe care l-am putea numi exemplar. Niciodată niște „creștini fără Biserică” n-au putut trăi și su-pravieșui ca niște paraziți, la marginea Bisericii, ci întotdeauna în umbra ei, sau ca s-o zicem mai bine captând – fie și pentru o fărâma de timp! – una sau alta din razele ei.

Această necesitate practică a Bisericii – a unei Biserici – pentru credincioși n-a scăpat atenției multora care, pe de altă parte, nu împărtășesc credința noastră. André Suarès, care și el, la rândul-i, a fost un prieten al lui Péguy, scria în 1916, împrumutând de la acesta nu gândirea, ci vocabularul său: „Trecerea de la religia pură la Biserică simbolizează însăși căderea misticii în brațele politicii. Dar, se întâmplă ca fără Biserică religia să nu dureze: ea moare odată cu Dumnezeu care o întemeiază și cu cei dintâi credincioși ai săi, ce nu pot trăi fără el. Religia durează prin intermediul Bisericii. Astfel că Biserica este politica religiei.” „Dar oare” – adăuga Suarès – „trebuie ea să și dureze? Aceasta-i întrebarea.”⁴

² *Dogmatique*, vol. IV, t. II, fasc. 3, Genève, Labor et fides, 1971, p. 2. Cam la fel spune și teologul ortodox G. FLOROVSKY, *Le Corps du Christ vivant*, Delachaux et Niestlé, 1948, p. 15: „Existența creștină presupune și implică o întrupare”. Cf. Y.-N. LELOUVIER, *Perspectives russes sur l'Eglise*, Centurion, 1968, pp. 69-72.

³ P. BATIFFOL, *Cathedra Petri*, Cerf, 1939, p. 4.

⁴ Introducere la *Oeuvres complètes* de Ch. PÉGUY, t. IV, Gallimard, 1916.

O concepție destul de pragmatică și exprimată de nenumărate ori de un secol încoace iar astăzi adesea vulgarizată. E vorba despre aceea a lui Jules Renan: „Episcopatul” – citim în cartea lui, *Marc Aurèle*, – „stabilește ordinea mai presus de libertate... Lucrarea lui Isus nu se născuse viabilă de la-nceput; era o harababură... Profeșitul la liber, carisme, glosolalia, inspirația individuală, erau mai mult decât trebuia pentru a aduna la un loc elemente de proporția unei capele efemere... Când vine vorba despre libertate, e nevoie de regulă... Inspirația trece de la individ la comunitate. În creștinism Biserica a devenit totul.”⁵ În spusele lui a fost ceva foarte apropiat de concepția unui Rudolf Sohm pentru care credința entuziasă a primelor generații de creștini nu cunoștea decât „puterea iubirii și a Duhului”; și, de asemenea, printre alții cu aceea a unui Auguste Sabatier, care vedea „drama” istoriei Bisericii în această înlocuire a cuvântului lui Dumnezeu cu acela al episcopului, a căinței cu sacramentul, a iubirii frățești cu disciplina, a inspirației cu ascultarea; în victoria religiei autorității asupra religiei Duhului, aceasta din urmă fiind nevoită „să intre sub pământ” pentru a se prelungi mai mult sau mai puțin tainic „în viața secretă a sufletelor umile și evlavioase și în munca de gândire dusă de către unele spirite de elită”.⁶ Despre această viziune anacronică asupra originilor creștine, mons. Pierre Batiffol spunea pe bună dreptate: „Ce poveste de roman”!⁷ Alfred Loisy a vrut s-o corecteze. El a insistat asupra faptului că anturajul lui Isus constituia „o societate de bărbați”, embrion al viitoarei „împărății”, și în același timp și-a dorit să corecteze într-o manieră mai pozitivă existența Bisericii, devenită necesară ca urmare a întârzierii Parusiei așteptate și, de altfel, pe atât de potrivită firii omenești pe cât de indispensabilă răspândirii Evangheliei.⁸ Oricum ar fi de o parte și de alta – în aceasta constă singurul punct asupra căruia

⁵ *Marc Aurèle et la fin du monde antique*³, Calmann-Lévy, 1882, pp. 407-408. Renan a scris, de asemenea, într-o ediție posterioară a *Vieții lui Isus*, că Isus a pus „cu o rară siguranță de vederi, bazele unei Biserici menite a dura”. Dar dacă vrem să-i scoatem la iveală fluctuațiile, n-o să terminăm niciodată. Unele dintre ele au fost remarcate de către M.J. LAGRANGE, *La Vie de Jésus d'après Renan*, Gabalda, 1923.

⁶ *Les Religions d'autorité et la Religion de l'esprit*, 1904, pp. 483-484.

⁷ *L'Eglise naissante et le Catholicisme*³, Gabalda, 1909, p. 156. Este o lucrare de fond, ce tocmai a fost reeditată de către Cerf, cu o prefață a cardinalului J. Daniélou (1971). „Povestea de roman” despre care vorbea Batiffol cunoaște în zilele noastre câteva ediții noi și continuă să înurețină vise.

⁸ *L'Evangile et l'Eglise*, Picard, 1902 etc.

se îndreaptă comparația noastră – Biserica, extrinsecă mesajului lui Isus, era un fenomen secund, chiar dacă ea în sine era considerată esențială.

Noi, însă, dimpotrivă, considerăm că Evanghelia lui Cristos „nu are în vedere doar un nou tip de relație a indivizilor ca atare cu Tatăl, lăsând la o parte orice cadru social și instituțional, ci mult mai mult o «alianță nouă», al cărei rezultat este poporul cel nou al lui Dumnezeu”, care va fi caracterizat de condiția lui de «Trup al lui Cristos».⁹ Acest popor nou va fi foarte diferit de cel vechi, această alianță nouă va constitui o transformare radicală a celei vechi – dar și transformarea în sine presupune o formă de înrădăcinare și de continuitate. Creștinismul cel de la primele începuturi nu a reprezentat nici o simplă mișcare spirituală, nici o fraternitate în cel mai pur înțeles al termenului, nici o școală de înțelepciune, nici o formă de „gnoză”, nici o „filosofie populară”, nici o societate de gândire, nici un grup de iluminați, nici o simplă asociație culturală, nici, cum zicea Renan, „o religie făcută pentru consolarea internă a unui mic număr de aleși”¹⁰; el a fost întrutotul o Biserică. Sau, mai degrabă, în singularitatea lui, el a fost *Biserica*.

O întreagă serie de învățați și critici au pus pe seama lui Isus și a discipolilor săi o mentalitate care în realitate era a lor. Ei n-au ținut cont suficient de structurile societății ebraice și de categoriile gândirii ebraice, în interiorul cărora s-a produs revoluția creștină, chiar dacă ea este cea care a dus la izbucnirea lor. N-au înțeles suficient de bine faptul că, dacă Isus a gândit despre sine că era Mesia poporului lui Israel, „n-avea cum să nu ia în calcul și alcătuirea unei comunități”.¹¹ În plus, astăzi noi beneficiem de pe urma unei întregi serii de analogii prețioase, extrase din mediile comunitare ebraice ale aceluiași timp, mulțumită îndeosebi descoperirilor de la Qumrân.¹² Oricât de adânc în timp am pătrunde, Biserica, în structura ei esențială se află „deja acolo”. Indiferent care ar

⁹ J. MEDINA ESTEVEZ, „Annexe sur le caractère spécifique de l'Église”, în *Le Ministère sacerdotal*, Cerf, 1971, p. 108. Cf. A. JAUBERT, *La Notion d'alliance dans le judaïsme aux abords de l'ère chrétienne*, Seuil, 1963, Concluzie.

¹⁰ *Marc Aurèle*, p. 626.

¹¹ O. CULLMANN, *Saint Pierre, disciple, apôtre, martyr*, Neuchâtel, 1952, p. 171. Cf. P. BE-NOÎT, *Exégèse et théologie*, t. II, Cerf, 1965, p. 296.

¹² J. SCHMITT, „L'organisation de l'Église primitive et Qumrân”, *RB* 4, DDB, 1959, pp. 217-231; *Sacerdoce judaïque et hiérarchie ecclésiale...*, *Revue des sciences religieuses* 29, 1955, pp. 250-261; J. COPPENS, „L'Église nouvelle alliance de Dieu avec son peuple”, *RB* 7, 1965, pp. 13-22.

fi obscuritatea relativă în care va rămâne mereu suspendată pentru noi istoria celei dintâi generații creștine¹³, un anumit număr de fapte și de texte precise, coroborate în plus cu ceea ce vedem ulterior, odată ce lumina începe să se întrezărească tot mai mult, ne îndeamnă să tragem această concluzie.

Încă din ziua Rusaliilor – prea puțin contează data exactă sau forma precisă a evenimentului care poartă acest nume, ori chiar suita de evenimente pe care o rezumă acest termen – la chemarea lui Petru și a însoțitorilor săi, „îmbrăcați cu Putere de sus”¹⁴ s-a strâns pe dată primul nucleu de credincioși. Ei au intrat, vom zice noi, într-o Biserică ce i-a chemat să se adune la un loc, iar nu pe care au creat-o prin venirea lor. Biserica nu este un rezultat; sau cel puțin nu este un rezultat pur, simplul rod al unei confluente. Ea n-a fost alcătuită din niște indivizi care, pentru că au crezut în Cristos ficcare în felul său și pe rând ar fi luat hotărârea de a se strânge la un loc pentru a-și organiza în comun credința și viața. Biserica, alcătuită din oameni, nu este compusă dintr-o mână de oameni. Ea nu este o organizație. Ea este un organism viu, e ceea ce sfântul Irineu va numi „vechiul organism al Bisericii”.¹⁵ „Principiul vieții și unității sale nu rezultă din dorința de a trăi în comun a individualităților constituente; ea este cea care li-l transmite”.¹⁶

Cei care caută să găsească în Biserică o magna charta fondatoare analogă unui document juridic ce anunță crearea unui nou Stat sau protocolul de înființare a unei firme comerciale ori a unei asociații profesionale evident că nu o vor afla. Deși bine cunoscute, faptele tot nu le-o vor descoperi. Orice fel de analogie extrasă din societățile omenești va fi înșelătoare. Trebuie să vorbim nu

¹³ La vremea respectivă, creștinii aveau cu totul altceva de făcut decât să se apuce să redacteze memorii sau cronici după modelul și intențiile învățaților din secolul al XIX-lea. Unii hiper-critici fac în zilele noastre abuz de argumentul *a silentio*, părând a presupune că „Noul Testament oferă o descriere a Bisericii de la începuturi ce-și este suficientă sieși și care nu mai are nevoie, indiferent din ce punct de vedere o privim, să fie completată, adică luminată de vreo tradiție oarecare”, Raportul sub-comisiei (din cadrul Comisiei teologice internaționale) despre recunoașterea slujirilor, 1971, p. 7.

¹⁴ I c. 24,49; Fapte 1,8: „Însă când va veni Duhul Sfânt asupra voastră, voi veți primi o putere și imi veți fi martori”.

¹⁵ *Adversus haereses*, I. IV, c. 33, n. 8: τὸ ἀρχαῖον τῆς ἐκκλησίας σύστημα (A. Rousseau, SC 102, p. 819).

¹⁶ Y. de MONTCHEUIL, s.j., comentându-l pe Moehler, în Pierre CHAILLET, *L'Église est une, hommage à Moehler*, Bloud et Gay, 1939, p. 237.